

บทที่ 7

จริยธรรมในวิชาชีพสื่อสารมวลชน

Asst.Prof.Dr.Yaowapa

Hungry for

**GOOD
CONTENT?**

- Black, steel & Barney (1995) กล่าวว่า ethics หมายถึง คุณลักษณะของบุคคลหรือลักษณะการกระทำของเขาที่ทำให้เขาเป็นคนดี

- จริยธรรมเป็นปรัชญาที่เกี่ยวข้องกับการคิดเชิงศีลธรรม หรือคิดปัญหาทางศีลธรรม หรือตัดสินเชิงศีลธรรม เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ต้องทำเพราะเป็นหน้าที่ หรือ ควรทำ

- ลักษณะของความรับผิดชอบ

หลุยส์ ฮอดจ์ (Louis W.Hodge) ระบุว่า ความรับผิดชอบต่อสังคม มี 3 ลักษณะ ดังนี้

1. ความรับผิดชอบประเภท “รับคำสั่ง”
(assigned) สื่อมวลชนได้รับมอบหมายจากองค์กรที่ตนสังกัด ได้รับคำสั่งจากบรรณาธิการให้ไปหาข่าว นักข่าวต้องปฏิบัติหน้าที่ตามลำดับชั้น ของการบริหาร

ปัจจุบัน มีบุคคลแสวงหาประโยชน์ส่วนตนใน
เครือข่ายสังคมออนไลน์ การติดต่อ แต่งเติมภาพหรือ
ข้อความเพื่อทำร้ายบุคคลอื่น ต้องถือว่าเป็นความทุจริตที่
ต้องมีบทลงโทษอย่างจริงจัง ตามพระราชบัญญัติว่าด้วย
การกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2550 ได้
ระบุความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์และระวางโทษไว้ การ
นำไปใช้ต้องเที่ยงตรงและเป็นธรรมด้วย

2. ความรับผิดชอบประเภทภาระผูกพัน มักอยู่
ในกรอบของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีความเสมอภาคกัน
และตกลงที่จะแลกเปลี่ยนข้อประพฤตินิติปฏิบัติและ
ข้อบังคับระหว่างกันจนกลายเป็นสัญญาประชาคม

- การสัญญา มีทั้งรูปแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ มักจะมีผลในเชิงลงโทษ เช่น ถ้านักศึกษาไม่ทำการบ้าน ก็จะถูกทำโทษ หรือถ้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งละเมิดสัญญา ก็หมายถึง ความสิ้นสภาพของสัญญา และฝ่าย A ก็จะล้มเลิกพันธสัญญาของตนที่มีต่อฝ่าย B

3. ความรับผิดชอบประเภท “สัญญาต่อตัวเอง” (self-imposed responsibility) เป็นคนที่สัญญากับตัวเองว่า จะมีความรับผิดชอบในการเลี้ยงดูพ่อแม่ หรือเรื่องอื่นใด โดยไม่มีใครบังคับให้ทำ คนเช่นนี้ ถือว่าเป็นคนที่มีคุณธรรมด้วยตัวของตัวเอง การรับภาระความรับผิดชอบจะแสดงให้เห็นว่า เป็นคนเช่นไร

- หากสื่อมวลชนมีสัญญาต่อตัวเอง คือ เป็นผู้ที่พัฒนามโนสำนึกของตนเองว่าเขาจะต้องเป็นผู้สร้างมาตรฐานสื่อให้ตัวเอง มากกว่าการหาข่าวไปส่งสำนักพิมพ์ เขาจะมองภาระงานของเขาว่าเป็น “เสียงเพรียกจากสวรรค์” (a calling) และพัฒนาเป็นนักสื่อสารสร้างสรรค์ที่มีคุณภาพ

4. คุณค่าแห่งการตัดสินใจของสื่อมวลชน

4.1 คุณค่าของสื่อมวลชน จริยธรรมเป็นเรื่องของความประพฤติที่ดีงาม แต่คุณค่าของสื่อมวลชนอยู่ที่การตัดสินใจเลือกกระทำ ทำเพราะอยากขายข่าว หรือเพราะมีอคติ หรือเพราะถูกบังคับให้ทำ หรือเพราะได้เลือกทำตามหลักการที่ตนเชื่อว่าถูกต้อง ซึ่งผู้ตัดสินใจคุณค่าของสื่อมวลชนก็คือประชาชนผู้เสพสื่อ

4.2 การสร้างคุณค่าทางจริยธรรม
อย่างเป็นขั้นตอน ได้แก่ 1) การตั้งคำถามกับตัวเอง
เช่น เรากำลังทำผิดอยู่หรือไม่ 2) การใช้สื่ออย่าง
สร้างสรรค์ ได้แก่ การใช้เทคโนโลยีในเชิงบวก การ
ผลิตเนื้อหาสร้างสรรค์ และการทำให้ทัศนะ
ประชาธิปไตยกลายเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม

- จากผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2561 โดยสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) หรือกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ระบุว่าประเทศไทยขยับสู่สังคมดิจิทัลเต็มรูปแบบแล้ว มีการเติบโตเพิ่มขึ้นมากกว่าปีที่ผ่านมาถึง 3 เท่าตัว และในทุกช่วงอายุ ทุก Generation มีชั่วโมงการใช้งานต่อวันไม่ต่ำกว่า 8 ชั่วโมง

- ทั้งนี้ กลุ่ม Gen Y และ Z หรือกลุ่มคนที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี จนถึง 37 ปี ครองแชมป์การใช้งานอินเทอร์เน็ตสูงที่สุดติดต่อกันเป็นปีที่ 4 แล้ว โดยมีการใช้งานสูงถึง 10 ชั่วโมง 22 นาทีในวันธรรมดา และเพิ่มเป็นเกือบ 12 ชั่วโมงในวันหยุด

- ขณะเดียวกัน พบว่า กลุ่ม Gen X หรือ Baby Boomer ใช้งานอินเทอร์เน็ตมากกว่า 8 ชั่วโมง ทั้งในวันธรรมดาและวันหยุด
- การใช้งานส่วนใหญ่เป็นการใช้งาน social media เช่น Facebook Instagram Twitter และ Pantip สูงมากถึง 3 ชั่วโมง 30 นาทีต่อวัน หรือเท่ากับ 1 ใน 3 ของชั่วโมงการใช้งานอินเทอร์เน็ต

- รูปแบบการใช้งานหลากหลาย ได้แก่ การซื้อขายสินค้าและบริการ การจองโรงแรม การเรียกแท็กซี่ การดูหนัง ฟังเพลง เล่นเกม การทำธุรกรรมทางการเงิน การอ่านหนังสือ online รวมถึงการเรียน online ต่าง ๆ สะท้อนให้เห็นว่า คนไทยกำลังอยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่านไปสู่ความเป็น Digital Lifestyle อย่างสมบูรณ์

- พฤติกรรมเสี่ยงที่จะถูกล้วงข้อมูลส่วนตัว ได้แก่

1. ไม่เปลี่ยนรหัสผ่านทุก ๆ 3 เดือน คิด
เป็น 45.34%

2. การให้วัน เดือน ปีเกิดที่แท้จริงผ่านสื่อ
สังคม online คิดเป็น 45.04%

3. เมื่อทำธุรกรรมทางการเงินผ่านเว็บไซต์
ธนาคาร ก็ละเลยที่จะสังเกตว่าเป็นเว็บไซต์ที่ขึ้นต้น
ด้วย <https://>หรือไม่ คิดเป็น 44.48%

4. เปิดอีเมล/คลิกลิงก์ที่ไม่รู้จัก คิดเป็น
43.36%

5. อัปโหลดรูปถ่าย/วิดีโอทันที หลังถ่ายผ่าน
สื่อ social online คิดเป็น 35.70%

กรณีศึกษาจริยธรรมสื่อมวลชน

Nakhon Pathom Rajabhat University

- ผู้สนใจสามารถศึกษากรณีศึกษาจริยธรรมสื่อมวลชน ได้ตามเว็บไซต์ต่อไปนี้
- <https://mediainsideout.net>
- <https://m.facebook.com>
- gscm.nida.ac.th
- <https://www.thairath.co.th>

เว็บไซต์เกี่ยวกับการจับจองจริยธรรมสื่อ

Nakhon Pathom Rajabhat University

- ผู้สนใจศึกษาเกี่ยวกับการจับจองจริยธรรมสื่อ สามารถติดตามได้ที่เว็บไซต์ต่อไปนี้
 - <https://www.thairath.co.th>
 - <https://isranews.org>
 - www.komchadluek.net
 - Nattawatt.blogspot.com
- เป็นต้น

ปัญหาเชิงจริยธรรมของสื่อ online

- 1.การนำเสนอข่าวไม่รอบด้าน เนื่องจากต้องการความรวดเร็วในการนำเสนอข่าว
2. การละเมิดสิทธิมนุษยชนของผู้ตกเป็นข่าว เช่น การละเมิดสิทธิเด็ก การละเมิดสิทธิของผู้ถูกละเมิดทางเพศ/การละเมิดสิทธิของผู้เสียชีวิตโดยการเปิดเผยนาที่วิกฤติ

ปัญหาเชิงจริยธรรมของสื่อ online

3. การนำเนื้อหาจากสื่อ social media มา
นำเสนอโดยไม่ระบุแหล่งที่มาหรือไม่ได้รับอนุญาต
จากเจ้าของ

4. การกำกับดูแลจริยธรรมของสื่อ online ซึ่งเป็น
บทบาทหน้าที่ของสภากาหนดังสื่อพิมพ์แห่งชาติ
เป็นองค์กรกำกับกันเองด้านจริยธรรม

ปัญหาเชิงจริยธรรมของสื่อ online

- ให้นักศึกษาและผู้สนใจศึกษาแนวปฏิบัติในการนำเสนอข่าวและภาพข่าวของสมาชิกสมาคมผู้ผลิตข่าวออนไลน์ พ.ศ.2555”ทางเว็บไซต์

ปัญหาเชิงจริยธรรมของสื่อ online

นอกจากนี้ สมาคมผู้ผลิตข่าวออนไลน์ ร่วมมือกับ
สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติและสภาวิชาชีพข่าว
วิทยุและโทรทัศน์ไทย จัดทำ “แนวปฏิบัติเรื่องการใช้
สื่อสังคมออนไลน์ของสื่อมวลชน พ.ศ.2553” ที่ควร
ศึกษา ได้แก่ หมวด 1 บททั่วไป หมวด 2 แนว
ปฏิบัติการใช้สื่อสังคมออนไลน์ขององค์กรสื่อมวลชน
และหมวด 3 แนวปฏิบัติในการใช้สื่อสังคมออนไลน์
ของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน

- ชมิทธ์และโคเฮน (Eric Schmidt & Jared Cohen) ผู้บริหารของบริษัท Google (ธาม เชื้อสถาปนศิริ, 2558)กล่าวว่า

1. สื่อกระแสหลักเริ่มไม่ทันกับการรายงานข่าวที่เกิดขึ้นทั่วโลก เพราะข่าวด่วนของโลกมาจากแพลตฟอร์มแบบทวิตเตอร์หรือเครือข่ายสังคม ทำให้สื่อมวลชนหมดเวลาและโอกาสที่จะผูกขาดความเร็วสูงสุดของการรายงาน

2. ผู้เสพสื่อย้ายความภักดี แสวงหาช่องทาง
สื่อที่เร็วกว่าทันที ผู้เสพสื่อจะวางใจในความน่าเชื่อถือ
ของข้อมูล ความแม่นยำในการวิเคราะห์ และการ
จัดลำดับความสำคัญของข่าวต่าง ๆ

3. คนรุ่นใหม่จะบริโภคข่าวมากขึ้นและ
สามารถผลิตข่าวได้มากขึ้น (Prosumer มาจาก
Consumer + Producer) ทำหน้าที่เป็นนักข่าว
อิสระ นักข่าวทำข่าวอยู่แต่ในโลกออนไลน์ (curator
journalist)

4. องค์กรสื่อกำลังจะตายเพราะดำเนินธุรกิจ
ในรูปแบบเก่า ดังนั้น สื่อจะต้องเปลี่ยนเป้าหมาย
วิธีการและโครงสร้างองค์กรเพื่อตอบสนองต่อความ
เปลี่ยนแปลงของสาธารณชนทั่วโลก/กำแพงภาษาที่
ทลายลงและเสาโทรศัพท์ที่เพิ่มขึ้น ทำให้มี
กระบอกเสียง แหล่งข่าว ผู้สื่อข่าวและช่างภาพ
สมัครเล่นเกิดขึ้นมากมาย

โลกเปลี่ยน : วิฤติการรายงานข่าว

นอกจากนั้น สำนักข่าวหลายแห่งลด
การปฏิบัติงาน โดยเฉพาะในต่างประเทศ เพิ่ม
รายงานข่าวจากบุคคลภายนอกมากขึ้น โดย
อาศัยการเชื่อมต่อผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์

5. เปลี่ยนหน้าที่จากค้นหาข่าว เป็นผู้
รวบรวมข่าว ผู้จัดเก็บ ผู้ตรวจสอบและกรองความ
น่าเชื่อถือ สื่อต้องเพิ่มบทบาทในการเป็นผู้วิเคราะห์
ข่าวที่ตรงประเด็น คม ชัด ลึก ทั้งนี้ เพราะทวิตเตอร์
ไม่สามารถผลิตบทวิเคราะห์ได้ดีไปกว่าลิงก์ แต่จุด
แข็งของทวิตเตอร์ คือการตอบสนองอย่างรวดเร็ว

6. การเกิดผู้สื่อข่าวสมัครเล่น นักข่าว
พลเมือง เว็บไซต์/สำนักข่าวพลเมือง สื่อต้องพัฒนา
ทักษะให้หลากหลายด้านโปรแกรมและภาษา ต้อง
แข่งขันกับนักข่าวสมัครเล่น องค์กรข่าวอาสาสมัคร/
สำนักข่าวคนดัง ที่มีคนติดตามมากเพราะไม่ได้สนใจ
ความเป็นมืออาชีพ เกิดการแย่งความสนใจและการ
ยอมรับ เม็ดเงินโฆษณากระจายไปลงเว็บข่าว
เฉพาะกิจมากขึ้น

7. เกิดระบบผู้สนับสนุนองค์กรสื่อเพื่อไม่
แสวงหากำไร/การทำข่าวแบบนิรนาม มาสนับสนุน
องค์กรข่าวและดำเนินกิจการเพื่อการไม่หวังผลเชิง
ธุรกิจ แต่ทำเพื่อสังคม เกิดจากกลุ่ม NGOs และ
กลุ่มเฝ้าระวังทางสังคม

โลกเปลี่ยน : วิฤติการรายงานข่าว

นอกจากนั้น ยังเกิดระบบบรรณาธิการในประเทศ
หนึ่ง ค้นหานักข่าวอิสระอีกประเทศหนึ่ง เพื่อเจรจาร่วม
กิจกรรมงานข่าว และแยกระบบฐานข้อมูลไว้อีกประเทศ
หนึ่งเพื่อป้องกันการล่วงละเมิด ปิดกั้นเว็บไซต์ข่าว
บรรณาธิการข่าวจะไม่รู้จักกันเป็นส่วนตัว มีแพลตฟอร์ม
กลางที่นักข่าวที่ไม่รู้จักกันมาร่วมแชร์และส่งข้อมูลเข้ารหัส
ให้บรรณาธิการ นักข่าวจะมีอิสระไม่ขึ้นตรงต่อบรรณาธิการ
แต่ขึ้นตรงต่อผู้อ่าน

- นักข่าว/ผู้สื่อข่าว ควรทำอะไร เมื่อประสบปัญหา
ด้านจริยธรรมในขณะที่ต้องสัมภาษณ์แหล่งข่าว
 1. บั่นทีก-ปิดบั่นทีก นักข่าว/ผู้สื่อข่าวต้องแจ้ง
ให้แหล่งข่าวทราบ
 2. การระบุแหล่งข่าวหลุด/ลับ ในประเด็น
สาธารณะ เช่น แหล่งข่าวที่ใกล้ชิดคนนาย/เจ้าหน้าที่
ระดับสูงในหน่วยงาน เป็นต้น

โลกเปลี่ยน : วิฤติการรายงานข่าว

London College of Printing (1997)

สำรวจทัศนคติของนักข่าว เรื่องการจ่ายเงินเพื่อซื้อข่าว พบว่า นักข่าวส่วนใหญ่ยอมรับว่าเคยจ่ายเงินเพื่อซื้อข้อมูลข่าวลับจากบุคคล ขณะที่นักข่าวกว่า 80% นั้นมีการใช้เอกสารลับในการรายงานข่าวมากขึ้นกว่าเดิม (ซึ่งเป็นประเด็นปัญหาทางจริยธรรม)

3. นักข่าวควรแบ่งปันข้อมูลแหล่งข่าวกับ
เพื่อนร่วมงาน เนื่องจากการแชร์ข่าวอาจส่งผลให้
ข่าวนั้นมีกระบวนการตรวจสอบมากขึ้น และเป็นการ
สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างนักข่าวมากกว่า
ความสัมพันธ์ในเชิงองค์กร

4. นักข่าวควรรับของฟรี/ของที่ระลึก
องค์กรสื่อมักมีข้อห้ามไม่ให้นักข่าวรับของแจก/
ของที่ระลึก เพราะอาจทำลายความสัมพันธ์และ
ระยะห่างแห่งการตรวจสอบของนักข่าวให้หมด
สิ้นไป นับว่าอันตรายมากสำหรับสัญญาตน
นักข่าว

5. นักข่าวเก็บข้อมูลในอินเทอร์เน็ต/
กระดานสนทนาแล้วต้องแสดงตนหรือระบุตัวตนต่อ
สาธารณะอย่างชัดเจนก่อนที่จะเข้าสัมภาษณ์หรือ
เก็บข้อมูล เพราะโดยหลักจริยธรรม ในฐานะนักข่าว
ต้องยินยอมให้เกิดการตัดสินใจของแหล่งข่าวว่า
อยากจะให้ข้อมูลสนทนาในกระดานสนทนาถูก
บันทึกหรือไม่ถูกบันทึก

6. นักข่าวควรใช้สื่อสังคมออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก เพื่อลดช่องว่าง ระยะห่างระหว่างนักข่าวกับผู้อ่าน หรือแหล่งข่าวบางคน และทำให้นักข่าวรู้ว่าขณะนี้สังคมออนไลน์ ผู้คนกำลังสนใจเรื่องราวใดอยู่

7. นักข่าวไม่ควรเอาตัวเองเข้าไปเกี่ยวใน
กระทุ้งสนทนาที่มีเนื้อหาสุ่มเสี่ยงหรือยุ่งเกี่ยวหรือตอบ
คำถาม ต่อเถียง ทะเลาะ หรือแสดงความคิดเห็น
เพิ่มเติมต่อการแสดงความคิดเห็น บทสนทนา
วิพากษ์วิจารณ์เหล่านั้น เพราะนักข่าวอาจมีโอกา
สเสี่ยงที่จะเข้าไปขยายความขัดแย้งให้มากขึ้นได้

8. การกำเนิดขึ้นของเว็บไซต์จำนวนมาก
นักข่าวยังต้องตรวจสอบข้อมูลให้มากขึ้น เพราะ
ปัญหาจริยธรรมทางอินเทอร์เน็ต คือ การคัดลอก
ข้อมูลกันไปมา เนื่องจากการคัดลอก ตัดแปลง ตัด
ต่อขึ้นทำได้ง่ายมาก จึงควรมีกระบวนการ
ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลก่อนนำมาใช้งาน

หลักการรักษาประโยชน์สาธารณะของบีบีซี

1. เปิดโปงอาชญากรรมหรือสืบสวนเหตุอาชญากรรม
2. เปิดโปงบุคคลที่มีพฤติกรรมที่สร้างความเสียหายต่อสังคม
3. เปิดโปงการทุจริต คอร์รัปชันในหมู่ผู้มีอำนาจ
4. เปิดโปงความอยุติธรรม การใช้อำนาจทางมิชอบ

หลักการรักษาประโยชน์สาธารณะของบีบีซี

5. เปิดเผยพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ที่ส่อไปในทางไร้ประสิทธิภาพ
6. ปกป้องประชาชนจากภัยต่อสุขภาพ โรคระบาด ความไม่ปลอดภัยในชีวิต ร่างกายและทรัพย์สิน
7. ปกป้องประชาชนจากการถูกชักนำไปในทางที่ผิด ทั้งจากบุคคล นักการเมือง ผู้มีอำนาจ มีอิทธิพลหรือ กลุ่มผลประโยชน์

8. เปิดโปงการค้าขายไม่เป็นธรรม เอาเปรียบ
ผู้บริโภค การฉ้อโกงหลอกลวง จำหน่ายสินค้า
คุณภาพต่ำ การมฉุขยั เป็นตัน

9.เปิดเผยข้อมูลรอบด้านเพื่อให้ประชาชนได้รับ
ข้อมูลข่าวสารในการดำรงชีวิต ให้มีความรู้เท่าทัน
ตื่นตัว เข้าไปมีส่วนร่วม และตัดสินใจได้เหมาะสม

หลักการรักษาประโยชน์สาธารณะของบีบีซี

10. สร้างเสริมสิทธิในการรับรู้ข่าวสารของ
ประชาชนและเสรีภาพในการแสดงออก

11. นำเสนอเรื่องราว ประเด็น ข้อถกเถียง ที่
กำลังอยู่ในความสนใจของประชาชน

1. จงอธิบายความหมายของจริยธรรม
2. จงระบุลักษณะจริยธรรมกับความรับผิดชอบต่อสังคม
3. จงวิเคราะห์จริยธรรมกับสื่อออนไลน์พร้อมยกตัวอย่างประกอบ
4. จงระบุปัญหาเชิงจริยธรรมของสื่อออนไลน์

5. ให้นักศึกษาศึกษาและสรุปแนวปฏิบัติในการนำเสนอข่าวและภาพข่าวของสมาชิกรัฐสภาผู้ผลิตข่าวออนไลน์ พ.ศ.2555
6. จงสรุปบทวิเคราะห์ของสมิตต์และโคเฮน เกี่ยวกับวิกฤติการรายงานข่าว

7. เมื่อนักข่าว/ผู้สื่อข่าวประสบปัญหาด้านจริยธรรมในขณะที่ต้องสัมภาษณ์แหล่งข่าวจะอย่างไร
8. จงระบุหลักการรักษาประโยชน์สาธารณะของบีบีซี

